

Fysioterapeutens roll i samband med operation

Anna-Klara Nohlin Sandsjö,
Meta Nyström Eek, Barbro Löfgren

Preoperativ planering

Ortopedkonsult

Fysioterapeut samordnare?

Kom förberedd med underlag för att utnyttja tiden. Konsulten begränsat med tid.

Olika frågeställningar

- kirurgi?
- ortoser?
- övrigt i mån av tid

Formulera

- problem
- syfte

- målsättning
 - förbättra funktion
 - förhindra försämring

Förutsättningar

- status - motorisk förmåga
- kan patienten medverka i ev träning?
 - kognition?
- vad finns det för resurser i omgivningen?
Familjen, förskolan, boendet.
- Bästa tidpunkt. Är patienten mogen?
Önsketänkande utifrån operationsköer.

Ortopedisk operation

- biomekaniska förutsättningar
 - skelett
 - mjukdelar
- ledrörlighet
- styrka

- funktion
 - gångförmåga - gångmönster

Neurokirurgi

- spasticitet
 - SDR selektiv dorsal rhizotomi
 - Baklofen pump
 - blockader och avskärning av perifera nerver

Skoliosoperation

- När skoliosen är för stor för att behandla med korsett ($>45^\circ$).
- Låser skoliosen i uträttat läge.

Mål med operation

- förhindra kontrakturer
- symmetrisk tillväxt
- ge möjlighet till normal motorisk utveckling
- förhindra att leder hoppar ur led
- ändra på felställningar
- stabilisera en led

För att:

- minska smärta
- förbättra sittställning, underlätta positionering
- underlätta ADL
- förbättra möjligheter till förflyttning
- gå bättre/röra sig bättre
- förhindra luxationer

Planera

- information till föräldrar och omgivning
- kommande hjälpmedelsbehov
- pre/post op träning
- återhämtning tar tid
- handling under immobiliseringstid. Öva på kluriga moment tillsammans med närstående innan operationen.

Planera, teamarbete

- stimulans under immobiliseringstid, stöd av specialpedagog.
- planera frånvaro från jobbet, stöd av kurator.

Pre op status

Vem har vi framför oss?

Ledrörlighet

- rotationsfelställningar
- mätfel?
 - Samma person som mäter
 - Viktigt att ha ett aktuellt status

Muskelstyrkemätning

- muskelsvaghet hos individer med rörelsehinder.
- varför ska styrka mätas?
 - följa sjukdomsförlopp
 - ställningstagande till behandling
 - utvärdering av behandling

Styrka - definition

Bohannon:

”maximal kortvarig viljemässig kraft som påverkar omgivningen och kan mätas med ett yttre instrument. Vi mäter den sammanlagda effekten av agonistens kraft och antagonistens motstånd.”

Bohannon RW. Muscle strength in patients with brain lesions: measurement and implications. In: Harms-Ringdahl K, editor. Muscle strength. Edinburgh: Churchill Livingstone; 1993. p 187-225.

Metoder att värdera styrka - ICF

- observation – aktivitet / delaktighet
- ”funktionella” test – aktivitet
- manuell motstånd (MMT) – kroppsfunktion
- handhållna instrument (HHD) – kroppsfunktion
- isokinetisk apparatur – kroppsfunktion

Observation

- tecken på svaghet i spontan aktivitet
- tecken på svaghet vid motoriska test
- barn som har svårt att följa instruktioner
- filma och markera anatomiska punkter för ökad tydlighet

Post operativt

Vad gör vi nu?

Olika faser

- pre op träning?
 - immobilisering
 - avgipsning
 - mobilisering
 - omvårdnad
 - kom igång
 - nivåhöjande
-

Immobiliseringstid

- varierar beroende på ingreppets art
- restriktioner från operatören. Olika beroende på operationsteknik
- ortoser el gips

Under immobiliseringstiden

- "handling"
 - vändningar
 - förflyttningar
- sittande/stående, 24h perspektiv
- andning
- magläge
- avlastning – stjärt, knä, hälar
- fria leder - töjning och rörelseträning
- armstyrka

Vid avgipsningen

- smärtlindring. flexorspasm.
- nattskenor (vid behov)
- ortoser – viktigt med noggrann analys i funktion. tillfälliga skenor om nya inte är färdiga.
- hjälpmedelsöversyn, tillfälliga eller mer långvariga behov. tät uppföljning om behoven ändrar sig

Efter avgipsning

- otrygghet/rädsla
- stela leder
- smärta
- känner inte igen sin kropp eller del av den
- ortoser
- ovan vid beröring
- påverkan på nerver
- ändrade rörelseomfång (skoliosop)

Mobilisering

- restriktioner
- ortoser
 - creutzskenor
 - abduktionsortoser
 - nattskenor
 - fothylsor
- **träning** — försiktig mobilisering initialt. Mot tidigare bestämda mål ex ADL, förflyttning, bättre sittande, bättre gående, minska smärta
- vila
- växla positioner
- töjning/stretching

Postoperativ träning - allmänt

- styrs av huvudmålsättningen (ADL, förflyttning, bättre sittande, bättre gående, minska smärta)
- läggs upp individuellt utifrån ålder
- förbered patienten på vad som ska ske
- skapa förtroende
- gör patienten delaktig i träningen. förväntningar, intressen.
- tid
- delmål

Postoperativ träning i form av:

- rörelseomfång
 - rörlighet i opererade leder
 - lär patienten stretcha stram muskulatur
- styrka
 - förbättra styrkan i opererade muskler
 - sträva efter muskelbalans kring leden
- koordination/ balans
- uthållighet
- integrera nyvunnen motorisk förmåga i vardagen

Olika nivåer på träning

- omvårdnad – under immobiliseringstiden
- kom i gång träning – vid första mobiliseringen (efter avgipsning)
- nivåhöjande träning

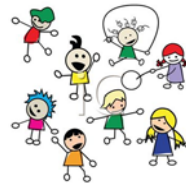
- successiv ökning
- viktigt med lugnare period där barnet befäster det den lärt sig.

Träning

- funktionellt, flerdimensionellt
- belastande
 - stående
 - gång hemma – i trappor
- roligt! blir bra på det man tränar
- barn vill röra på sig, skapa förutsättningar
- aktiviteter?
 - utgå från typiska barn, anpassa

Kombination av kondition/styrka/rörelseträning

- bassängträning
- cykling
- gunga
- leka nere på golv
- rida
- innebandy
- motoriska tv/datorspel

Utvärdering

- är målet nått?

